

تاریخ جهانی جنگ و صلح

ارتش آلمان نزدیک دروازه‌های مسکو

نویسنده

میخائیل مایاکوف

تحت سردبیری

پروفسور ا. آ. رژشوو و سکوگو

ترجمه

محمد آبکار

انتشارات جهان سیاست

با همکاری

بنیاد حکمرانی خوب، توسعه و صلح

سرشناسه: مایاکوف، میخائیل ی.، ۱۹۷۸م؛ رژشوسکوگو، ا.آ. (تحت نظر)، ۱۹۶۱م.
Мягков, Михаил, 1978; Ржешевского, О. А., 1961
عنوان و نام پدیدآور: تاریخ جهانی جنگ و صلح؛ ارتش آلمان نزدیک دروازه‌های مسکو/
نویسنده: میخائیل مایاکوف/تحت نظر: ا.آ. رژشوسکوگو/ترجمه: محمد آبکار، ۱۳۰۷
ВЕРМАХТ У ВОРОТ МОСКВЫ
مشخصات نشر: کرج، جهان سیاست، تهران: بنیاد حکمرانی خوب، توسعه و صلح، ۱۴۰۵.
مشخصات ظاهری: ۳۸۰ ص. رقعی: مصور؛
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۰۱۰۳-۷-۲
موضوع: روسیه شوروی -- تاریخ -- اشغال آلمان، ۱۹۴۴-۱۹۴۱م.
موضوع: جنگ جهانی دوم، ۱۹۴۵-۱۹۳۹م. -- روسیه شوروی -- آلمان
رده‌بندی کنگره: DV۶۴
رده‌بندی دیویدی: ۹۴۰/۵۴۲۱
شماره کتابشناسی ملی: ۹۶۷۴۳۶۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فپیا

تاریخ جهانی جنگ و صلح؛
ارتش آلمان نزدیک دروازه‌های مسکو
مؤلف: میخائیل مایاکوف
ترجمه: محمد آبکار
ویراستار: مونا فغانی
سر ویراستار: علیرضا اعتصام
صفحه‌آرایی و طراحی جلد: جهان سیاست
نوبت چاپ: اول، بهار ۱۴۰۵
ناشر: انتشارات جهان سیاست
شمارگان: ۵۰۰
چاپ و صحافی: چاپ وظیفه
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۰۱۰۳-۷-۲

نشانی دفتر پخش: تهران، شاهین، خیابان گل لاله، بلوار سرلشکر مخبری (۳۵ متری گلستان)،
پلاک ۱، طبقه منفی ۱، واحد ۱۱، کد پستی: ۱۴۷۵۸۶۵۸۰۹، تلفن: ۶۵۱۱۹۷۳۲-۰۲۱
نشانی دفتر نشر: کرج، جهانشهر، بلوار مولانا، خیابان ابوعلی سینا، خیابان مهرگان شرقی، شماره
۱۷، ساختمان میرعماد، طبقه ۴، واحد ۷، کد پستی: ۳۱۴۳۶۶۷۱۹۱، تلفن: ۶۷۸۲-۳۶۵۰-۰۲۶

تارنمای انتشارات برای خرید پستی کتاب: <https://pwwpub.ir>

کلیه حقوق برای انتشارات جهان سیاست محفوظ است.

خرید پستی این کتاب QR

فهرست مطالب

عنوان	صفحه .....
یادداشت ناشر	۱۱
معرفی کتاب	۱۳
مقدمه	۱۵
فصل اول: راه به سوی مسکو	۴۳
شکست در طرح حمله رعد آسا	۴۳
فصل دوم: چرخش (تغییر)	۱۶۷
«پایداری» تالبه پرتگاه	۱۶۷
فصل سوم: جنگ در حومه مسکو و سربازان آلمان	۲۷۵
وضع روحی و روانی و انضباط پرسنل گروه ارتش «مرکز»	۲۷۵
شکست روانی ارتش آلمان	۳۱۳
استنباط پایانی	۳۴۹
نمایه	۳۷۵

یادداشت مترجم

آنچه من را به ترجمه این کتاب واداشت، مقاومت و پایداری وصف ناپذیر ملتی در مقابل تعرض دشمن تا بن دندان مسلح بود که با شور میهن پرستی با چنگ و دندان از کشور خود دفاع کردند. نه تنها آنها که در راس قدرت نظامی کشور بودند، بلکه شهروندان و روستاییان نیز در این نبرد دار و ندار خود را هزینه کردند و با اینکه در شرایط غیر قابل تحمل بارها طعم تلخ شکست را چشیدند و مرگ و نابودی را از رگ گردن به خود نزدیکتر دیدند، اما ناامید نشدند و از پا نشستند.

این اثر را به جوانان شجاع و هوشیار کشورم تقدیم می کنم تا هیچگاه در دشواری ها ناامید نشوند و با ذکاوت و بردباری موانع را از سر راه خود و سرزمین عزیزمان ایران بردارند.

نهم تیرماه سال یک هزار و چهارصد و دو

محمد آبکار

یادداشت ناشر

این اثر اولین تلاش در تاریخ‌نگاری روسیه برای مطالعه نبرد مسکو بر اساس اسناد فرماندهی آلمان، نامه‌های شخصی و خاطرات سربازان گروه ارتش مرکز است که چندین دهه بعد برای مورخان روسیه شناخته شد. خواننده این فرصت را خواهد داشت که وقایع را از دید طرف آلمان دنبال کند و نگرش افسران و سربازان ورماخت را نسبت به هنر نظامی ارتش سرخ، سربازان شوروی و به‌طور کلی کشور و جمعیت اتحاد جماهیر شوروی ببیند. این کتاب به بررسی ویژگی‌های حمله رعدآسای آلمان به مسکو، دلایل موفقیت‌های اولیه و شکست‌های بعدی ورماخت در نبرد برای پایتخت و تأثیر آنها بر روحیه سربازان و افسران آلمان می‌پردازد.

شهادت‌های کتبی پرسنل نظامی آلمان در مورد برداشت‌های خط مقدم آنها باعث می‌شود تا تراژدی آن زمان را احساس کنید و شخصیت دشمنی را که ارتش سرخ با آن وارد نبرد شده بود دریابید. یکی از مهمترین نتایج کار این است که نبرد مسکو یک نقطه عطف رادیکال در جنگ بزرگ میهنی و در جنگ جهانی دوم بود. این کتاب دارای یک پیوست مستند معتبر، شامل منابع ذخیره‌شده در آرشیوهای مختلف داخلی و خارجی، با تعداد قابل توجهی نقشه و نمودار، و همچنین عکس‌های کمیاب است.

معرفی کتاب

در رشته تاریخ‌نگاری کشور، این کتاب نخستین اثری است که در آن جنگ در حوالی مسکو بر اساس اسناد و آمار مربوط به فرماندهی آلمان، شامل نامه‌های شخصی و یادداشت‌های روزانه نظامیان گروه ارتش «مرکز» ارائه شده است و پس از چند دهه در دسترس مورخین ما قرار گرفته و تجزیه و تحلیل می‌شود.

خوانندگان این اثر فرصت می‌یابند تا حوادث را از نگاه ارتش آلمان پیگیری کنند و برخورد افسران و سربازان و رماخت را نسبت به تکنولوژی نظامی ارتش سرخ، به‌ویژه نسبت به ارتش شوروی، کشور و ملت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی مد نظر داشته باشند.

در این کتاب خود ویژگی حمله «برق آسا و بی‌امان» ارتش آلمان در سمت‌وسوی شهر مسکو، علل پیروزی‌های اولیه، پیامدهای آن، ناکامی و رماخت در جنگ به‌قصد اشغال پایتخت و تاثیر مجموع این عملیات بر وضعیت روحی و روانی افسران و سربازان آلمان، تجزیه و تحلیل می‌شود.

از دل نامه‌ها و خاطراتی که سربازان آلمان در دوران خدمت‌شان نوشته‌اند می‌توان به‌روشنی به عمق فاجعه آن دوره پی‌برد. این نوشته‌ها نه تنها تصویر روشنی از سختی‌ها و آشوب حاکم بر جبهه‌ها ارائه می‌کند، بلکه چهره واقعی دشمن و فضای سنگین جنگی را که حتی ارتش سرخ هم در آن گیر افتاده بود

به خوبی نشان می‌دهد.

یکی از نتایج برجسته این پژوهش که می‌توان آن را به عنوان تز اصلی کتاب در نظر گرفت، این است که نبردهای اطراف مسکو، نقطه آغاز شکست بنیادین آلمان در جنگ بزرگ میهنی، و حتی در کل جنگ جهانی دوم به‌شمار می‌رود.

کتاب همچنین شامل ضمیمه‌های دقیقی است که بر پایه منابع موجود در بایگانی‌های متعدد داخلی و خارجی گردآوری شده‌است. در میان این ضمیمه‌ها، شماری از اسناد، نقشه‌ها و تصاویر قابل توجه که از غنایم جنگی به دست آمده، ارائه و به‌طور مشروح توضیح داده شده‌است.

نمایه

،۲۵۸ ،۲۵۷ ،۲۵۶ ،۲۵۳ ،۲۵۲ ،۲۵۰	ارتش سرخ، ۹، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۵
،۲۶۶ ،۲۶۵ ،۲۶۴ ،۲۶۳ ،۲۶۲ ،۲۵۹	،۱۶ ،۱۷ ،۲۲ ،۲۳ ،۲۴ ،۲۵ ،۲۷ ،۲۸
،۲۷۵ ،۲۷۴ ،۲۷۱ ،۲۶۹ ،۲۶۸ ،۲۶۷	،۳۱ ،۳۳ ،۳۴ ،۳۵ ،۳۶ ،۴۱ ،۴۲ ،۴۴
،۲۸۳ ،۲۸۲ ،۲۸۱ ،۲۸۰ ،۲۷۹ ،۲۷۶	،۴۸ ،۵۴ ،۵۶ ،۵۷ ،۵۹ ،۶۰ ،۶۶ ،۶۷
،۳۰۷ ،۳۰۵ ،۲۹۹ ،۲۹۸ ،۲۸۹ ،۲۸۴	،۶۸ ،۶۹ ،۷۰ ،۷۲ ،۷۵ ،۷۷ ،۷۹ ،۸۰
،۳۳۰ ،۳۲۲ ،۳۲۱ ،۳۲۰ ،۳۱۸ ،۳۰۹	،۸۱ ،۸۳ ،۸۵ ،۸۸ ،۱۰۳ ،۱۰۵ ،۱۰۶
،۳۴۵ ،۳۴۳ ،۳۴۲ ،۳۳۹ ،۳۳۷ ،۳۳۲	،۱۰۸ ،۱۱۰ ،۱۱۱ ،۱۱۳ ،۱۱۶ ،۱۱۸
،۳۵۳ ،۳۵۱ ،۳۵۰ ،۳۴۹ ،۳۴۸ ،۳۴۷	،۱۲۱ ،۱۲۲ ،۱۲۴ ،۱۲۶ ،۱۲۷ ،۱۲۸
،۳۵۹ ،۳۵۸ ،۳۵۷ ،۳۵۶ ،۳۵۵ ،۳۵۴	،۱۳۰ ،۱۳۱ ،۱۳۲ ،۱۳۳ ،۱۳۸ ،۱۴۰
۳۶۶	،۱۴۶ ،۱۴۸ ،۱۵۲ ،۱۵۳ ،۱۵۴ ،۱۵۹
اس اس، ۱۴۸	،۱۶۰ ،۱۶۲ ،۱۶۳ ،۱۶۴ ،۱۶۵ ،۱۶۶
،۴۹ ،۴۸ ،۴۶ ،۴۱ ،۳۹ ،اسمولنسک،	،۱۶۷ ،۱۶۹ ،۱۷۰ ،۱۷۲ ،۱۷۵ ،۱۷۶
،۶۴ ،۶۲ ،۶۱ ،۶۰ ،۵۹ ،۵۶ ،۵۵ ،۵۰	،۱۷۷ ،۱۷۸ ،۱۷۹ ،۱۸۲ ،۱۸۳ ،۱۹۱
،۸۱ ،۸۰ ،۷۴ ،۷۲ ،۷۱ ،۷۰ ،۶۹ ،۶۶	،۱۹۵ ،۱۹۶ ،۱۹۸ ،۲۰۱ ،۲۰۲ ،۲۰۵
،۱۰۰ ،۹۹ ،۹۷ ،۹۶ ،۹۴ ،۹۱ ،۸۸ ،۸۳	،۲۰۸ ،۲۱۳ ،۲۱۴ ،۲۱۷ ،۲۱۸ ،۲۲۰
،۲۰۶ ،۱۴۷ ،۱۳۱ ،۱۲۳ ،۱۱۷ ،۱۱۰	،۲۲۱ ،۲۲۷ ،۲۳۱ ،۲۳۲ ،۲۳۳ ،۲۳۸
	،۲۴۰ ،۲۴۳ ،۲۴۶ ،۲۴۷ ،۲۴۸ ،۲۴۹

گروه ارتش مرکز، ۹، ۱۷، ۱۸، ۲۰،
 ۲۱، ۲۲، ۲۶، ۲۹، ۳۰، ۳۴، ۳۵، ۳۷،
 ۴۱، ۴۲، ۴۶، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۳، ۵۵،
 ۵۶، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴،
 ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲،
 ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۲،
 ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱،
 ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰،
 ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۴، ۱۰۳، ۱۰۵، ۱۰۶،
 ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۲، ۱۱۸، ۱۲۰، ۱۲۱،
 ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰،
 ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶،
 ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳،
 ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹،
 ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵،
 ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳،
 ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹،
 ۱۷۰، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۶، ۱۷۷،
 ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴،
 ۱۸۵، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱،
 ۱۹۲، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸،
 ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵،
 ۲۰۶، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲،
 ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۶، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰،
 ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶

۲۱۹، ۲۲۶، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۵۲، ۲۸۰،
 ۲۸۳، ۲۸۴، ۳۶۳، ۳۶۷
 براخویج، ۲۹۰
 رایش، ۱۶، ۲۷، ۳۶، ۳۷، ۳۹، ۷۶،
 ۱۰۸، ۱۳۲، ۱۴۸، ۱۵۱، ۱۵۵، ۱۶۱،
 ۱۹۱، ۲۵۶، ۲۶۶، ۲۶۹، ۲۷۸، ۳۰۰،
 ۳۲۶، ۳۳۷، ۳۴۰، ۳۶۴
 عملیات یاریاروسا، ۱۸، ۴۴، ۵۰، ۶۲،
 ۲۵۰، ۲۶۴
 عملیات تایفون، ۱۷، ۲۱، ۲۵، ۱۰۱،
 ۱۰۳، ۱۰۶، ۱۰۹، ۱۱۱، ۱۱۵، ۱۱۷،
 ۱۳۲، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۴۳، ۲۰۰، ۲۸۵،
 ۲۸۶، ۳۴۹
 فن باک، ۲۹۰، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۴۷،
 ۳۴۹، ۳۵۱
 کالینین، ۱۲۰، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۳،
 ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۷، ۱۴۰، ۱۴۳، ۱۵۴،
 ۱۵۵، ۱۶۰، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۸،
 ۱۷۳، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۲، ۱۹۲،
 ۱۹۵، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۱۳،
 ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۲۰، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۴،
 ۲۳۵، ۲۳۷، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۶، ۲۴۷،
 ۲۴۹، ۲۵۲، ۲۶۸
 کلیوگه، ۲۹۱، ۳۱۴